

4. Usman dan Fodio a kormányzás öt szabályáról (a 19. sz. elejéről)

Usman (Uthman) dan Fodio (1754–1817) fula származású muzulmán politikus és vallási vezető. A kis haussza államcskákát (egyes források szerint városállamokat) szent háború jegyében egyesítette, leverve a nem elég hithűeknek ítélt haussza és egyéb népeket. Nagykiterjedésű, vallási alapú államot teremtett kb. a mai Nigéria északi részén, Sokoto néven és fővárossal. A fula arisztokrácia vezette állam a hauszsza arisztokrácia elnyomója volt; mind emellett progresszív reformokat hozott, így pl. lényegesen enyhített a rabszolgaság rendszerén. Usman dan Fodio uralma alatt, majd még inkább az uralomból való visszavonulása után jelentős vallási tartalmú, filozófikus irodalmat teremtett; ő és testvére, Abdullahu, valamint fia Muhammad Bello összesen 258 könyvet és röpiratot írtak, vallási mellett orvosi, diplomáciai tárgyúakat és a kormányzás szabályaival foglalkozókat. Usman dan Fodiot ma is szentként tisztelik. Az általa alapított állam a gyarmatosítók megjelenésekor bomlott szét.

... és azt mondom – segítsen Isten! – hogy öt szabálya van a kormányzásnak: az első, hogy ne adassék hatalom annak, aki hatalomra törekszik. A második a tanácskozás szükségessége. A harmadik: mentesnek lenni a kíméletlenségtől. A negyedik az igazságosság. Az ötödik a jó munka. Ami pedig a minisztereket illeti, négyen vannak ők. (Az első) a megbízható vezír, aki felébreszti az uralkodót, ha alszik; felnyitja a szemét, ha vak; és eszébe juttatja, amiről megfeledkezett. És a kormány és az alattvalók számára a legnagyobb szerencsétlenség, ha megfosztatnak becsületes vezírektől. A vezírré vonatkozó feltételek között szerepel az is, hogy az emberek iránti együttérzésben állhatatos és könyörületes legyen. A második miniszter: bíró, akit Isten ügyeiben egy vádaskodó vádjai nem győzhetnek meg. A harmadik: rendőrfőnök, aki a gyengék számára érvényt szerez az igazságnak az erősökkel szemben. A negyedik adószedő, aki teljesíti kötelességét és nem nyomja el az alattvalókat.

Forrás: Abdullah Ibn Muhammad: Tayzin al-Waraqat, Ibadan, 1963. p. 121. közli: Davidson id. mű p. 325.